

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs IV. Vtrum aliquis intellectus creatus ex viribus suis naturalibus
possit videre diuinam essentiam. art. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

diatē ab essentia diuina secundū illum modum **A**
 concurrendi, quem habet ante determinationem
 voluntatis, sed erit immediatē à voluntate liberē in
 eam visionem influente, & mediatē absentia diuina,
 quatenus mouet intellectum diuinum ad illam
 notitiam primam, quae antecedit actum voluntatis,
 quo vult influere in visionem beatificam huius vel
 illius beati. Itaque Scotus, vt apertissime patet il-
 lius dicta intuenti, negat essentiam diuinam con-
 currere immediatē instar speciei intelligibilis ad
 visionem beatificam, eò quòd talis concursus esset
 naturalis & non liber: vnde totum influxum diui-
 num in visionem beatificam ait esse immediatē à **B**
 libera voluntate, perinde atque creatio rerum est
 immediatē à libera voluntate.

*Beatificā vi-
sionē sine cō-
cursu sua es-
sentiā instar
speciei intelli-
gibilis posse
Deū esse ef-
ficere influen-
do immediatē
per solam
voluntatem.
Essentiā diui-
nā instar spe-
ciei intelligi-
bilis cōcurrere
immediatē ad
beatificā
visionem.
Ad fundamen-
tum
Scoti.*

*Essentiā di-
uina concurre-
nti in ratione
speciei ad vi-
sionē beatifi-
cam quā ra-
tione liber,
& quā natu-
rali.*

Licet autē existimem, Deum, tam sine concursu
 speciei intelligibilis, quā sine concursu suae essen-
 tiā loco speciei intelligibilis, posse efficere imme-
 diatē visionem beatificam per solam suam liberam
 voluntatē, vt Scotus ait, id quòd satis patet ex his,
 quae diximus, disputatione praecedente conclusione
 secunda, puto tamen eū D. Thomā, & ceteris illius
 sectatoribus, essentiam diuinam immediatē cōcurrere
 vice speciei intelligibilis ad eam producendam.
 Atque ad illud fundamentum Scoti, quòd scilicet
 concursus ille essentiae diuinae loco speciei intelli-
 gibilis est naturalis, concursus autē Dei ad effectum
 ad extra est liber, respondeo, ad visionē beatificam
 non satis esse cōcursum essentiae diuinae, instar spe-
 ciei intelligibilis, sed vltra illum requiri concursum
 intellectus beati & concursum luminis gloriae, quae
 duo liberē à Deo conferuntur. Imò eū effectus ipse
 producendus, sicut quid creatur: omne autem creatū
 pendet à concursu generali Dei, quo immediatē
 iuluit cum causis secundis in omnes effectus, vt q.
 14. art. 11. ostenditur, vltra illa omnia requiritur cō-
 cursus liber generalis Dei, quo immediatē cum illis
 omnibus influat in visionem beatificam. Dico ergo
 concursum Dei ad visionem beatificam simpliciter
 esse liberum & non naturalem, quia liberē concurre-
 rit conferendo & conseruando, tum intellectum
 beati, tum lumen gloriae, & praeterea cum his om-
 nibus causis influendo in effectum concursu gene-
 rali, fateor tamen ingenuē concursum essentiae di-
 uinae, dum locum tenet speciei intelligibilis, vt praeci-
 se est ab essentia diuina subeunte vice speciei intelli-
 gibilis, esse naturalem: non secus ac concursus
 luminis gloriae, vt praecise à lumine gloriae profici-
 feretur, & concursus intellectus beati, est etiam natu-
 ralis & non liber. Vnde (sub aliorum iudicio) non
 reputo absurdum, esse aliquem concursum imme-
 diatum Dei naturalem circa visionem diuinā essen-
 tiae dependentem tamen, in productione talis vi-
 sionis à concursu libero Dei. Quod si quis hoc re-
 putauerit absurdum negat essentiam diuinam con-
 currere instar speciei intelligibilis. Si namque talis
 concursus sit concedendus, is planē proficisci debet
 immediatē ab essentia, vt essentia est, eritque natu-
 ralis, & non liber, vt etiam Scotus existimauit. Quia
 tamen essentia diuina non minus sufficiens est ex
 se, vt possit subire vicem speciei intelligibilis com-
 paratione intellectus cuiusque beati ad visionem
 beatificam efficiendam, quā essentia Angeli, cum
 se ipsum intuetur, non video cur negandum sit,
 quòd sicut concurreat cum intellectu diuino vice
 speciei intelligibilis, merēque naturaliter, ita con-
 currat cum intellectu cuiusque beati, maximē asse-
 rente id D. Thomā, dependentēque concursu illo
 ab aliis liberis concursibus Dei, sine quibus nec ta-
 lis concursus, nec visio ipsa beatifica esse poterit.

ARTICVLVS III.

Vtrum essentia diuina videri possit oculis corporalibus.

Conclusio Diui Thomae est. Neque di-
 uina potestate fieri potest, vt essentia di-
 uina, vel visu, vel potentia aliqua sentien-
 te, tam externa, quā interna videatur, aut aliquo
 alio modo secundum se apprehendatur. Hae est
 communis Doctorum, probaturque, quoniam ne-
 que diuina potentia fieri potest, vt potentia aliqua
 feratur in non suum obiectum, vt quòd visus per-
 cipiat sonum, aut auditus colorem: id enim esset
 mutare essentias ac naturas ipsas rerum, maximē
 cum potentia ordinem transcendentem ad suum
 obiectum essentialiter includat, quod non minus
 contradictionem inuoluit, quā efficere, vt homo
 non sit rationis particeps: sed obiecta potentiarum
 sentientium, & generaliter ceterarum sentientium
 in organo corporeo, sunt res corporeae: quando-
 quidem ergo Deus sit spiritus, vt sit, nulla poten-
 tia fieri possit, vt à potentia aliqua sentiente percipi-
 atur. Quia tamen obiectum intellectus nostri est
 ens incommune, sub quo Deus etiam comprehen-
 ditur, sit, vt licet naturaliter Deum videre nō possit,
 supernaturaliter tamen euehi possit in clarā Dei vi-
 sionem, eò quòd per talem visionem non se exten-
 dat vltra suum obiectum, sed solūm altiori cog-
 nitione percipiat suum obiectum, quā naturaliter
 valeat illud idem percipere: quòd quidem donis
 supernaturalibus quibus adiungetur potentia, fieri
 optimē potest. Qualem autem cognitionem ha-
 beant vires sentientes, dum ex contitione, aut
 amore Dei lacrymas fundunt, quod Sotus tangit
 in 4. distict. 49. q. 1. art. 2. post secundam conclu-
 sionem, diximus 1. 2. q. 9. art. 2. De gloria sensuum &
 corporis disputabitur ad finem 3. partis.

*Deus nec ex-
terno, nec in-
terno sensu
videri aut
apprehendi
potest, diuina
etiā potētia.*

*Videri cur sit
per naturali-
ter possit
Deus intelle-
ctus cui nō pos-
sit sensu.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum aliquis intellectus creatus ex viribus suis naturalibus possit videre diuinam essentiam.

Eo loco non queritur, vtrum ex nostris
 viribus naturalibus mereri possimus visionem
 diuinā essentiae: id enim ad tractationem
 de gratia spectat: sed vtrum ex solis nostris vi-
 ribus naturalibus possimus videre diuinam essen-
 tiam: an verò ad id indigeamus auxilio & concurre-
 su supernaturali.
 Conclusio est. Ex solis naturalibus non possu-
 mus videre diuinam essentiam. Est de fide. Con-
 trarius error fuit quorundam Beghynorum, &
 Beghumarum in Germania damnatus in Concilio
 Viennensi sub Clemente quinto, & habetur in
 Clementina ad nostrū, de haereticis. Quartus enim
 error eorum ibi damnatus erat, quòd potest homo ita
 vltimam beatitudinem secundum omnem gradum per-
 fectionis assequi in hac vita, sicut eam in vita beata ob-
 tinebit. Et quintus: quòd qualibet intellectualis natura
 in se ipsa naturaliter est beata, quòdque anima non in-
 diget lumine gloriae, quo eleuetur ad Deum videndum.
 Dicebant enim peccatis & curis ac sollicitudinibus
 huius saeculi, quibus adeo abducimur & distrahimur,
 impediri ne Deum videamus: his verò
 impedimentis remotis, animam ex suis viribus natu-
 ralibus videre statim diuinam essentiam vbique
 praesentem

*Videri non
possumus di-
uinam essen-
tiam ex solis
nostris natu-
ralibus.
Error Begu-
lorum.*

presentem. Vide Castrum de haeresibus verbo beatitudo, haeresi 4. & 5.

Confirmatur conclusio ex illo Psalmi 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus. &c.* 1. ad Timotheum 6. *Qui habuit lucem inaccessibilem, quem nullus hominum videt, sed neque videre potest,* ex suis scilicet viribus naturalibus. *Isaia 64. oculum non vidit Deus absque te, quae preparasti expectantibus re. 1. ad Corinthios 2. in cor hominis non ascendit, quae preparavit Deus is, qui diligunt illum.* Mitto alia testimonia.

Rationem D. Thomae hoc loco impugnat Scotus in 4. dist. 49. qu. 11. & in 1. dist. 3. qu. 3. & quodlibeto 14. art. 2. Explanationem autem ac defensionem illius habes apud Caietanum hoc loco, apud Ferrarientem tertio contra gentes cap. 52. Capreolum in 4. dist. 49. quaest. 4. ad argumenta contra primam conclusionem, & apud Sotum ibidem qu. 2. art. 2. Rationes Scoti potissimum tendunt contra propositionem illam D. Thomae, *quando modus essendi alicuius rei cognita excedit modum naturae cognoscentis, opus est, ut cognitio talis rei sit supra naturam rei cognoscentis.* Vnde quia esse diuinum est ipsum esse subsistens supra omne esse creatum, vult D. Thomas, ut cognoscere illud sit naturale soli intellectui diuino, supernaturale vero cuiuscumque intellectui creato. Caietanus & alij distinguunt triplicem modum essendi rei cognoscendae & cognoscentis. Primus est modus essendi materialis, qualis est rerum corporearum. Atque has dumtaxat res homo naturaliter, ac intuitiue potest cognoscere, dum eius anima est corpori immersa. Nam quemadmodum homo res est corporea & materialis, ita sensibus solum potest cognoscere per species rerum corporearum receptas in organo corporeo, ac proinde materiales, intellectu vero, dum anima corpori est vnita, per species a phantasmatis corporeis desumptas, atque adeo per species rerum solum corporearum. Secundus modus est, rerum abstractentium omnino a materia, quales sunt res creatae spirituales, quas proinde intelligere possunt naturaliter, ac intuitiue tam Angeli quam anima separata a corpore, eod quod eundem modum essendi habeant. Tertius est, abstractentium ab omni potentialitate, qui modus proprius est Dei, siue illum ut rem cognoscentem, siue ut rem agnosendam spectes: eod quod solus Deus sit actus purus, suumque esse subsistens. Atque de his modis essendi intelligunt D. Thomam hoc loco dum ait, *quando modus essendi rei cognoscendae excedit modum naturae rei cognoscentis, necesse esse, ut cognitio talis rei sit supra naturam rei cognoscentis,* quo pacto Deus quoad modum essendi excedit res omnes creatas cognoscentes: Angelus vero superior non excedit Angelos inferiores, eod quod omnes habeant eundem modum abstractionis omnino a materia. Ait praeterea Caietanus, propositionem Diui Thomae intelligendam esse, non de quaecumque cognitione, sed de visione ac quidditatiua cognitione. Intellectus enim noster cognoscere potest Deum naturaliter, non tamen quidditatiue. Intelligendam praeterea esse de cognitione, quae sit naturalis cognoscenti, ut Diuus Thomas se ipsum explicat. Supernaturaliter namque intellectus creatus videre potest diuinam essentiam, esto diuina essentia in modo essendi excedat intellectum per se ipsum lumine gloriae. Quo fit, ut mens D. Thomae non fuerit, requiri proportionem, aut aequalitatem mathematicam inter potentiam, & rem obiectam cognoscendam, ut illi tribuere videtur Scotus, praefertim cum aperte docuerit contrarium art. 1. huius quaestionis in responsione ad vltimum, ut ibidem

A adnotauimus.

Licet ratio D. Thomae possit eo modo defendi, in ea tamen non video multum euidentiae ad probandum institutum. Quoniam si per impossibile daretur intellectus creatus, cui natura esset lumen gloriae, visio diuinae essentiae esset ei naturalis: & tamen adhuc modus essendi diuinae essentiae excederet modum essendi talis rei creatae: quare excessus quoad modum essendi alicuius rei non est euidentis argumentum ad probandum eam non posse cognosci naturaliter a re, quae exceditur. Praeterea licet intellectui nostro praecise considerato sit supernaturale videre diuinam essentiam, ei tamen per se lumen gloriae, hoc est, coniuncto ex ipso intellectu & ex lumine gloriae, non est supernaturale elicere visionem diuinae essentiae, quin potius esset miraculum si eam non eliceret, cum ergo modus essendi diuinitatis excedat modum essendi totius coniuncti ex intellectu & lumine gloriae, fit, ut excessus essendi rei cognoscendae non sit efficax argumentum ad probandum non posse naturaliter cognosci. Haec adde, per accidens esse vim quae concurrat ad elicendam cognitionem, esse naturalem, vel supernaturalem: si ergo quando supernaturalis est, excessus in modo essendi rei cognoscendae, non impedit cognitionem, ut patet quando intellectus & lumen gloriae concurrunt, sane neque impedit, quando est naturalis.

Scotus ex eo affirmat intellectum creatum non posse naturaliter videre diuinam essentiam, quoniam intellectus non potest intueri rem aliquam obiectam, nisi vel ipsa, vel aliquid, in quo eminenter contineatur, moueat potentiam: cum ergo nihil sit, in quo Deus eminenter contineatur, & essentia diuina non moueat immediatè intellectum creatum, sed voluntas, iuxta ea quae ex sententia ipsius Scoti ad finem articuli secundi dicta sunt, nec verò in potestate intellectus creati constitutum sit facere sibi huiusmodi rem obiectam praesentem in esse cognito, sed id pendat ex libera voluntate Dei mouente intellectum ad sui visionem, fit, ut intellectus creatus ex solis viribus naturalibus diuinam essentiam intueri nulla ratione possit. Ratio haec tollit concursum essentiae diuinae instar speciei intelligibilis ad visionem beatificam, ut art. 2. explicatum est, eaque de causa non placet. Quod si essentia diuina naturaliter non concurrat instar speciei intelligibilis ad visionem beatificam, planè est ratio non contemnenda.

Fateor nullam mihi occurrere rationem, quae omnino euidenter demonstret intellectum Angelicum ex suis viribus naturalibus non posse videre diuinam essentiam: de nostro autem, pro statu huius vitae, apertissima est ratio: quoniam cum intellectus noster in hac vita intelligere non possit nisi per conuersionem ad phantasmata, nec amplius cognoscendo assurgere possit, quam ex iis, quae sub sensum cadunt, deducitur, fit, ut cum res sensibus subiectae nos ducere non possint, non solum in visionem diuinam essentiae, sed neque in quidditatiuam & claram notitiam abstractiuam Dei in se, eod quod nulla adaequetur virtuti suae, fit, inquam, ut intellectus noster ex suis viribus naturalibus pro statu huius vitae diuinam essentiam videre non possit. De Angelico verò & humano pro statu separationis animae a corpore, maior difficultas esse potest. Attamen cum infinitus, atque omnino interminatus sit excessus diuinae naturae supra intellectum nostrum & Angelicum, planè ut longè difficillius creditu sese offert rem attentè consideranti, quod intellectus noster, aut Angelicus euehi per quodcumque donum supernatu-

Scoti sententia.

F

le in claram Dei visionem, quam quod ex solis viribus naturalibus aptam proportionem ad claram Dei visionem eliciendam non habeat. Quare excessus tantus diuinæ naturæ supra intellectum nostrum & Angelicum est maxime probabilis, suoque modo virgens ratio, quod ex solis viribus naturalibus diuinam essentiam intueri non possit.

ARTICVLVS V.

Verum intellectus creatus ad videndam diuinam essentiam indigeat aliquo lumine creato.

DISPUTATIO I.

Ratio D. Th.

Affirmat conclusio huius articuli: quam ita deducit Diuus Thomas: Quando aliquid eleuatur ad aliquid, quod ipse excedit naturam, oportet, ut disponatur dispositione aliqua, que sit supra suam naturam: sed quando intellectus creatus videt diuinam essentiam, diuina essentia sit forma intelligibilis ipsius, id est, fungitur munere speciei intelligibilis, intellectusque vna cum ea elicit visionem beatificam: cum ergo id sit supra naturam intellectus, eo quod propter defectum virtutis ad intelligendum ineptus sit ad concurrentium cum essentia diuina loco speciei intelligibilis, atque impotens ad eliciendam visionem beatificam, ut articulo precedenti probatum est, sit, ut indigeat aliquo virtutis incremento ad intelligendum ex diuina gratia collato, ut videre possit essentiam diuinam: huiusmodi autem incrementum appellamus lumen, sicut & obiectum ipsum intelligibile lumen, aut lux, solet etiam appellari: ergo intellectus creatus ad videndam diuinam essentiam indiget lumine creato supernaturaliter infuso, de quo intelligitur illud Apocalypsis 21. Claritas Dei illuminabit eam, societatem scilicet beatorum.

Obiectio Durandj.

Contra maiorem illam propositionem, nempe quando aliquid eleuatur ad aliquid, quod ipse excedit naturam, opus esse, ut disponatur dispositione, que sit etiam supra eiusdem rei naturam, argumentatur Durandus in 4. dist. 49. q. 2. Quoniam tunc daretur processus in infinitum: cum enim per talem dispositionem supernaturalem id, quod ea disponitur, constituatur supra suam naturam, opus erit alia dispositione supernaturali, rursus cum per hanc aliam supra suam etiam naturam eleuetur, indigebit alia, & ita infinite progrediendo.

Communior responsio.

Ad hoc argumentum respondet Caietanus, propositionem D. Thomæ intelligendam esse quando res euahitur ad aliquid, quod sit veluti forma & terminus generationis, quo pacto se habeat visio diuinæ essentia comparatione beati: non verò de eleuatione ad aliquid, quod sit dispositio & via ad aliud. Sicut enim, inquit, in naturalibus, ad formam substantialem, que est terminus generationis, datur dispositio, & tamen ad dispositionem, que est via ad terminum generationis, non datur alia dispositio: ita res simili modo se habet in supernaturalibus. Eodem modo respondet Ferrarientis 3. contra gentes capite 53. & Capreolus in 4. distinct. 49. quaest. 4. ad argumenta contra secundam conclusionem.

Melior solutio.

Placet tamen magis si dicamus cum Soto in 4. distinct. 49. quaest. 2. art. 4. propositionem D. Thomæ intelligendam esse, de eleuatione ad aliquid producendum: quod enim euahitur ad producendum aliquid, quod est supra suam naturam, indiget dispositione supernaturali, qua supra suam naturam, potens reddatur ad effectum producendum: vnde quia intellectus beati ad producendam visionem

diuinæ essentia euahitur, opus est, ut id assequatur per propriam ad talem effectum dispositionem, quia tamen non producit in se lumen gloriæ, non sequitur, ut alia atque alia dispositione indigeat.

Duplex est hoc loco difficultas circa lumen gloriæ: altera vtrum illud sit admittendum, altera inseruiatne ad eleuandum intellectum beati, ita ut cum eo efficienter concurrat ad eliciendam visionem beatificam: an verò solum sit dispositio ad eam suscipiendam.

Quod attinet ad primum, Scotus in 4. distinct. 49. quaest. 1.1. & in 3. distinct. 14. quaest. 1. Durandus in 4. distinct. 49. quaest. 2. dicunt, non esse ponendum lumen gloriæ tanquam habitum, aut qualitatem requisitam ad visionem diuinæ essentia. Pro cuius rei confirmatione ex Scoto hæc colliguntur argumenta. Si admittendum esset lumen gloriæ, vel esset tanquam dispositio ad suscipiendam visionem beatificam: hoc autem dici non potest, ut pluribus ostendit, que non refero, quoniam, ut videbimus, non sunt contra opinionem D. Thomæ, quam sequentur: vel esset ad efficienter eliciendam visionem beatificam, & neque hoc dici potest. Primò, quia Deus ex se est lux intelligibilis, que satis est, ut moueat intellectum: ergo, ut videatur, non est necessarium nouum lumen.

Secundò, quia quod Deus potest mediante causa secunda efficere, potest se solo: ergo sine lumine gloriæ, quod ad visionem beatificam efficienter concurrat, poterit illam efficere, ac proinde lumen gloriæ superuacaneum erit.

Tertiò, si admittendum esset lumen gloriæ tanquam forma, qua intellectus redderet potens ad eliciendam visionem beatificam, sequeretur nos per aliquam formam creatam, utpote per lumen gloriæ, posse naturaliter videre diuinam essentiam, quod non videtur concedendum. Consecutio probatur, quia quemadmodum cæcus, si supernaturaliter visum recuperet, naturaliter deinceps videt per visum supernaturaliter receptum: ita beatus supernaturaliter recipiens lumen gloriæ, naturaliter videret Deum per lumen gloriæ: lumen enim gloriæ naturaliter perficit intellectum, licet supernaturaliter ei infundatur.

Quartò, quoniam magis necessarium videtur constituere speciem intelligibilem, quam lumen gloriæ, quippe cum species inseruiat, ut memoria sit perfecta ex parte intellectus, id est, ut intellectus sit perfectus in actu primo (id enim cum Augustino intelligit per memoriam, ut alibi explicauimus) quod necessarium est ad eliciendam intellectioem: cum ergo non concedatur species ad eliciendam visionem diuinæ essentia, sit, ut multò minus lumen gloriæ constituendum sit.

Durandus verò pro eadē assertionē ita argumentatur. Si lumen gloriæ redderet intellectum potentem ad eliciendam visionem beatificam, vel id esset, quia adueniente lumine gloriæ accresceret virtus intellectus, intellectusque redderetur potentior secundum se ad intelligendum, quam antea esset, vel quia ex intellectu & lumine gloriæ efficeretur vnū quoddam integrum agens ex pluribus partibus confiatum ad eliciendam visionem beatificam, quorum neutrum sine altero sufficeret: at neutrum horum dici potest: ergo non est concedendum lumen gloriæ, ut intellectus reddatur potens ad eliciendam visionem beatificam. Priorem partem minoris probatur: quia intellectus non suscipit magis & minus, tum etiam quia nihil intenditur nisi ab eo quod vel est tale formaliter, vel virtute, ut calidum intenditur

Scoti & Durandj sententia.

Eam confirmat Scotus.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Durandus argumentatur primò.